

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Собченко – аспірант, викладач кафедри російської мови Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Наукові інтереси: лінгвістика креативу, словотвір, неологія.

УДК 811.111'372

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА З'ЯСУВАЛЬНОГО ВИСЛОВЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Марія СТАСІВ (Львів, Україна)

У статті запропоновано новий підхід до аналізу семантичної структури з'ясувального висловлення в англійській мові. Аналіз проведено з урахуванням семної структури з'ясувального опорного дієслова головної частини об'єкта дослідження. Розглядається семантична єдність складових з'ясувального висловлення.

Ключові слова: з'ясувальне висловлення, семантична структура, з'ясувана головна частина, з'ясувальна підрядна частина, з'ясуване опорне дієслово, семна структура, семантичний тип з'ясувального висловлення.

The article brings out a new approach to the analysis of semantic structure of elucidative utterance in English. The analysis has been conducted with regard to the seme structure of the elucidated keystone verb of principal clause of the research object. The semantic unity of elucidative utterance components has been considered.

Key words: elucidative utterance, semantic structure, elucidated principal clause, elucidative subordinate clause, elucidated keystone verb, seme structure, semantic type of elucidative utterance.

Постановка наукової проблеми та огляд останніх досліджень. Складна категорійна природа з'ясувального висловлення, розгалужена система та різнорівневе моделювання його структурних та семантичних компонентів викликають неабиякий інтерес у мовознавстві. З'ясувальне речення як об'єкт дослідження традиційно вважають різновидом пояснювальних речень, який характеризується тим, що головна його частина без підрядної була б незакінченою як у смисловому відношенні, так і за формальним складом [1 : 165]. У російському мовознавстві підрядні з'ясувальні речення поділяють на прототипічні, оцінно-модальні, займенникові та катафоричні з урахуванням специфіки конструктивно-синтаксичного, пропозиційно-семантичного, актуально-інформативного і комунікативно-прагматичного рівнів складнопідрядного речення [5 : 262]. В англійській граматичній традиції з'ясувальне речення не було виділено в окремий граматичний тип, а розглядалося лише з урахуванням синтаксичної ролі підрядних речень: у розділах граматики про підметові, присудкові та додаткові підрядні речення. Оскільки англійське з'ясувальне висловлення не виокремлено в класифікаційний тип та не було об'єктом поділу на семантичні типи, то актуальним є аналіз цього висловлення на семантичному рівні його вираження.

Метою цієї статті є виділити семантичні типи з'ясувальних висловлень в англійській мові. Досягнення мети вимагає виконання таких **завдань**: визначення та структурування з'ясувального висловлення у другому модусі вияву мови – мовленні (за Ф. С. Бацевичем [2 : 10]); розроблення методики аналізу об'єкта дослідження на семантичному рівні його реалізації; виокремлення та опису семантичних типів цього висловлення. **Матеріалом** дослідження є сукупність англійських з'ясувальних висловлень, виявлених у текстах Британського національного корпусу (загальна кількість складає 6 173 висловлення) [7].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Семантичну структуру речення розглядають як інформативний зміст, абстрагований від конкретного лексичного наповнення синтаксичних позицій (Н. Арутюнова, В. Белошаркова, І. Вихованець та ін.). Ми поділяємо думку, що семантична структура складного речення є поєднанням двох і більше предикативно-аргументних структур, між якими встановлюються семантичні відношення [3 : 68].

У змістовій організації з'ясувального висловлення розрізняємо його семантичну структуру (вміст) та лексико-граматичну структуру (форма). При аналізі з'ясувального висловлення важливо враховувати і структурні, і семантичні параметри їхньої організації. Перші окреслюють зміст з'ясувального речення загалом. У семантичній побудові висловлення бере участь лексичне наповнення з'ясуваного опорного дієслова головної частини з'ясувального висловлення та з'ясувальної підрядної частини, напр.: *Yes, I [think] [that I can persuade him to do what you require]*. У прикладі з'ясуване опорне дієслово *[think]* зі значенням мислення впливає на формування з'ясувального висловлення. Підрядна частина висловлення *[that I can persuade him to do what you require]* виражає розгорнуте змістове значення опорного дієслова *[think]*.

Підрядний сполучниковий засіб є формально-семантичним параметром, який переносить зміст з головної до підрядної частини висловлення, напр.: *[[I [feel]]] [[that] you find this*

explanation helpful]]. У прикладі сполучник *[that]* поєднує головну та підрядну частини висловлення та вказує на змістові відношення між ними. Головна частина запропонованого з'ясувального висловлення *[I [feel]]* з огляду на її значення не є самодостатньою. Інтонція незакінченості головної частини висловлення *[I [feel]]* вимагає на мовленнєвому рівні з'ясувальної підрядної частини *[[that] you find this explanation helpful]*. Крім того, оскільки „валентність є терміном семантики й синтаксису“, слід враховувати валентні властивості опорного дієслова *[feel]* головної частини висловлення, що потребує з'ясування [6 : 55].

До дослідження семної структури опорного дієслова головної частини з'ясувального висловлення застосовуємо **компонентний і валентний (колокацій) аналізи**.

Перший етап. Гіпотетично стверджуємо, що у семній структурі значення опорного предиката головної частини цього типу висловлень є з'ясовувана архісема. Досліджуємо семну структуру значення та структурну організацію сем опорного предиката головної частини з'ясувального висловлення. Для цього застосовуємо компонентний аналіз для дослідження лексичного наповнення з'ясуваного опорного дієслова головної частини цього висловлення, напр.: *believe verb* (1) *feeling / certainty / truth*; (2) *opinion / rightness / truth*; (3) *thought / truth / possibility / uncertainty* [8 : 1404 – 1405]).

Другий етап. На семантичному рівні аналізу з'ясувального висловлення валентність (колокацію) розглядаємо як „семантично передбачувану сполучуваність слів“ [4 : 269]. За концепцією Г. Порціга дієслово є центром гравітаційного поля, який „притягає“ інші слова, які доповнюють його зміст [9 : 70 - 97]. У досліджуваному висловленні лексична семантика опорного дієслова визначає найістотніші умови його сполучуваності з компонентами сигніфікативної рамки. Узгодження значень семантично опорного дієслова та компонентів семантично залежної з'ясувальної сигніфікативної рамки відбувається на основі їхньої семантичної сумісності, напр.: *We believe that Christ has made possible the redemption of all humanity – of men and women equally. I believe that a newborn child has the right to be fed, warmed and cherished. I believe that the benefits of the portfolio concept may be greater than Porter sees from his largely industrial-economics perspective.*

Дослідження аналізованого висловлення на двох етапах засвідчило, що підрядна частина в них визначається семантичною та граматичною природою з'ясуваного дієслова головної частини. Розташування, лексичний зміст та засоби поєднання частин у таких висловленнях залежать від валентності опорного дієслова головної частини. У з'ясувальних висловленнях вона є інформаційно неповною і потребує конкретизатора – з'ясувальної підрядної частини. Тому доречно розмежовувати типи з'ясувальних висловлень за лексичною семантикою опорного дієслова головної частини.

Для виділення семантичних типів з'ясувальних висловлень досліджуємо семну структуру 8 дієслів головної частини цього висловлення: *know, recognise (-ize), understand, realise (-ize), appreciate, see, learn, teach*.

У формуванні семантичної структури з'ясувального висловлення бере участь з'ясовуване опорне дієслово *know*. При дослідженні семної структури його значення аналізуємо першу дефініцію *to have information in your mind as a result of experience or because you have learned or been told it* (*мати відомості в голові внаслідок (життєвого) досвіду, навчання чи розмови*). На основі аналізу виділяємо семи *HAVING (ВОЛОДІННЯ), INFORMATION (ІНФОРМАЦІЯ; ВІДОМОСТІ), MIND ((ПАМ'ЯТЬ) ГОЛОВА), RESULT (РЕЗУЛЬТАТ, НАСЛІДОК), EXPERIENCE ((ЖИТТЄВИЙ) ДОСВІД), LEARNING (НАВЧАННЯ) і TALK (РОЗМОВА; БЕСІДА)*. Вони описують лексичне значення *знати*, яке реалізується через аналізоване дієслово в семантичній структурі з'ясувальних висловлень, напр.: *They know that any shortfall in product quality or deficiency in service is a competitive opportunity. We know that the ascorbic acid in the juice prevents discoloration. I know that thousands of others have gained their freedom thanks to you.*

У його другій дефініції *to realize, understand or be aware of something* (*усвідомлювати, розуміти або знати щось*) присутні семи *REALIZATION (УСВІДОМЛЕННЯ, (ЧИТКЕ) РОЗУМІННЯ), UNDERSTANDING (РОЗУМІННЯ; УСВІДОМЛЕННЯ) і AWARENESS (ПОІНФОРМОВАНІСТЬ; ОБІЗНАНІСТЬ; УСВІДОМЛЕННЯ)*. Їхнє поєднання у значенні опорного дієслова сприяє формуванню семантики *усвідомлення, розуміння, поінформованості, обізнаності* в межах з'ясувальних висловлень, напр.: *They know that they put their jobs on the line with any such shortfall. I also know that your informant there has not told you the truth. I know that I owe you both an explanation and an apology.*

Семи *FEELING (ВІДЧУТТЯ) і CERTAINTY (УПЕВНЕНІСТЬ)*, виділені у компонентній структурі аналізованого дієслова на основі аналізу дефініції *to feel certain about something* (*бути впевненим у чомусь*), надають висловленню адресанта твердого переконання в чомусь, напр.: *We know that the roots of our faith can hold us firmly in all insecurities of the modern world. They know that God's laws are good and true.*

У головній частині з'ясувальних висловлень у ролі опорного компонента вживається дієслово *recognize*. На підставі аналізу його дефініції *to admit or to be aware that something exists or is true* (визнавати (неохоче погоджуватися) або знати (усвідомлювати) про наявність чи правдивість чогось) з'ясуємо з яким інформаційним навантаженням воно формує висловлення з'ясувального типу. Обов'язкові семи *ADMISSION* (ВИЗНАННЯ) та *AWARENESS* (ПОІНФОРМОВАНІСТЬ; ОБІЗНАНІСТЬ; УСВІДОМЛЕННЯ) і факультативні – *EXISTENCE* (НАЯВНІСТЬ) та *TRUTH* (ПРАВДА) втілюються у значенні з'ясовуваного опорного дієслова *recognize* і через нього вносять в семантику з'ясувальних висловлень значення *визнання; поінформованості; обізнаності; усвідомлення*, напр.: *I also recognized that it was more my fault than his. We recognized that they had gone through troublous times before.*

При дослідженні семної структури значення з'ясовуваного опорного дієслова *understand* аналізуємо дефініції *to know or realize how or why something happens, how it works or why it is important* (знати або усвідомлювати, (чітко) розуміти, як чи чому щось відбувається, як це працює або чому це важливо) і *to know somebody's character, how they feel and why they behave in the way they do* (знати, розуміти чийсь характер, почуття та поведінку). У першому випадку в з'ясувальному висловленні через дієслово *understand* реалізуються семи *KNOWING* (ЗНАННЯ, ПОІНФОРМОВАНІСТЬ, ОБІЗНАНІСТЬ; ОЗНАЙОМЛЕНІСТЬ; РОЗУМІННЯ; УСВІДОМЛЕННЯ), *REALIZATION* (УСВІДОМЛЕННЯ, (ЧІТКЕ) РОЗУМІННЯ), *HAPPENING* (ВИПАДОК, ПОДІЯ), *WORKING* (РОБОТА, ФУНКЦІОНУВАННЯ) та *IMPORTANCE* (ВАЖЛИВІСТЬ, ВАГОМІСТЬ), а у другому – *KNOWING* (ЗНАННЯ, ПОІНФОРМОВАНІСТЬ, ОБІЗНАНІСТЬ; ОЗНАЙОМЛЕНІСТЬ; РОЗУМІННЯ; УСВІДОМЛЕННЯ), *CHARACTER* (ХАРАКТЕР), *FEELING* (ПОЧУТТЯ) і *BEHAVIOUR* (ПОВЕДІНКА). Очевидно, що у двох випадках у з'ясувальних висловленнях реалізуються значення *знання, поінформованості, обізнаності; ознайомленості; усвідомлення і розуміння*. Однак, диференційними для них є семи *HAPPENING* (ВИПАДОК, ПОДІЯ), *WORKING* (РОБОТА, ФУНКЦІОНУВАННЯ), *IMPORTANCE* (ВАЖЛИВІСТЬ, ВАГОМІСТЬ) і *CHARACTER* (ХАРАКТЕР), *FEELING* (ПОЧУТТЯ), *BEHAVIOR* (ПОВЕДІНКА). У першому випадку адресант говоритиме про *випадок, подію; роботу, функціонування чогось; важливість, вагомість чогось*, напр.: *We understand that the lottery proceeds are mainly to be used for much-needed sports development projects. I understand that this figure will be reviewed from time to time in the light of inflation. I understand that criticism and controversy make for more interesting articles.* У другому випадку – про *чийсь характер, почуття чи поведінку*, напр.: *I do understand that reading a recipe might make you panic. I understand that the Freres had long wanted this child. I understand that your wife divorced you in order to marry Riddle.*

Наявність семантичних компонентів *THOUGHT* (ДУМКА, ГАДКА), *BELIEF* (ПЕРЕКОНАННЯ; ДУМКА), *TRUTH* (ПРАВДА) і *TALK* (РОЗМОВА; БЕСІДА), виділених у семній структурі дієслова *understand* на основі аналізу третьої дефініції *to think or believe that something is true because you have been told that it is* (думати, гадати, що щось є правдивим на основі сказаного), дозволяє формувати з'ясувальні висловлення з семантикою *гадання, думання*, напр.: *I understand that you wish to call to see me to discuss CPRW's interest in the work of the Forestry Authority in Wales. I understand that the Minister is planning to visit Raleigh Industries within the next 10 days.*

Дієслово *realise* бере участь у формуванні з'ясувальних висловлень зі значенням *to understand or become aware of a particular fact or situation* (розуміти чи свідомо сприймати факт або ситуацію, що заслуговує особливої уваги). Семи *UNDERSTANDING* (РОЗУМІННЯ; УСВІДОМЛЕННЯ), *AWARENESS* (ПОІНФОРМОВАНІСТЬ; ОБІЗНАНІСТЬ; УСВІДОМЛЕННЯ), *PARTICULARITY* (ОСОБЛИВІСТЬ), *FACT* (ФАКТ) і *SITUATION* (СИТУАЦІЯ) надають інформацію про внесення аналізованим дієсловом значень *розуміння; усвідомлення; поінформованості; обізнаності* в семантику з'ясувальних висловлень, напр.: *I now realise that it was a bad decision on my part. They realise that such an approach may jeopardise funding of the programme. French officials realise that the way they have subsidised Africans is the wrong one.*

Шляхом аналізу визначення *to understand or realize that something is true* (розуміти чи усвідомлювати, що щось є правдивим) розкладаємо значення з'ясовуваного опорного дієслова *appreciate* на елементарні семантичні компоненти *UNDERSTANDING* (РОЗУМІННЯ; УСВІДОМЛЕННЯ), *REALIZATION* (УСВІДОМЛЕННЯ, (ЧІТКЕ) РОЗУМІННЯ) і *TRUTH* (ПРАВДА). Встановлені семантичні компоненти аналізованого дієслова вносять до семантики з'ясувальних висловлень значення *розуміння, усвідомлення*, напр.: *You must appreciate that the health and well-being of your mind and body are of paramount importance. I appreciate that branches have often made repeated exhortations in newsletters to encourage such members to get involved.*

Семи з'ясовуваного опорного дієслова *see* в межах його різних значень утворюють неподільну єдність. При аналізі його дефініції *to become aware of somebody/something by using your eyes* (ставати обізнаним через зорове сприйняття когось / чогось) виділяємо семи *AWARENESS* (ПОІНФОРМОВАНІСТЬ; ОБІЗНАНІСТЬ; УСВІДОМЛЕННЯ) та *EYE* (ОКО, ЗІР), які

сприяють реалізації значення *бачити* у з'ясувальному висловленні, напр.: *I see that my father and mother are gone already beyond the brook. I saw that my face, too, was whey-coloured, my hands rough and my hair dry.*

У лексичному навантаженні опорного дієслова *see* варто відзначити сему *UNDERSTANDING* (РОЗУМІННЯ; УСВІДОМЛЕННЯ), яка вносить у семантику з'ясувальних висловлень значення розуміння; усвідомлення, напр.: *You will soon see that I have been right all this time. He saw that it was necessary to take sides. He saw that God personally exists and relates to us, with us, and in us.*

Зчеплення в значенні опорного дієслова *see* ключової семи *FINDING OUT* (ДІЗНАВАННЯ, З'ЯСОВУВАННЯ) і однієї з сем *LOOKING* (СПОГЛЯДАННЯ; ОГЛЯДАННЯ), *ASKING* (РОЗПИТУВАННЯ) або *WAITING* (ЧЕКАННЯ) вводить значення дізнавання, з'ясування в семантику з'ясувальних висловлень, напр.: *We saw that children have more difficulty with deductive explanations than with empirical or intentional explanations. We also saw that densities of liquids are much higher than those of gases. We have seen that indirect taxes are more regressive than direct taxes.*

Семи *MAKING SURE* (ПЕРЕКОНУВАННЯ; ПЕРЕСВІДЧУВАННЯ) і *DOING* (ВИКОНАННЯ ДІЇ), вбудовані в структуру значення опорного дієслова *see*, наповнюють з'ясувальне висловлення директивною семантикою *переконування; пересвідчування*, напр.: *See that they are well looked after, Davis. See that your own things and Anna's are packed, Ruth.*

У семантичній структурі з'ясувального висловлення опорним компонентом є з'ясовуване дієслово *learn*. При аналізі його дефініції *to become aware of something by hearing about it from somebody else* (ставати обізнаним через одержання відомостей про щось) виділяємо семантичні компоненти *AWARENESS* (ПОІНФОРМОВАНІСТЬ; ОБІЗНАНІСТЬ; УСВІДОМЛЕННЯ) та *HEARING (ABOUT)* (ДІЗНАВАННЯ; ДОВІДУВАННЯ). Вони реалізують через аналізоване дієслово значення *дізнаватися, довідуватися* у цих висловленнях, напр.: *I have learned that the love Christ gives to us is a mighty power. Agricultural students learnt that the dilute rain of sulphur from power stations was just useful extra fertiliser.*

Аналіз дефініції *to gradually change your attitudes about something so that you behave in a different way* (поступово змінювати ставлення до чогось і, як наслідок, дотримуватися іншої поведінки) засвідчує, що семи *GRADUALITY* (ПОСТУПОВІСТЬ), *CHANGING* (ЗМІНЮВАННЯ), *ATTITUDE* (СТАВЛЕННЯ) *BEHAVIOR* (ПОВЕДІНКА) та *DIFFERENCE* (ІНШІСТЬ, ІНАКШІСТЬ) вносять через з'ясовуване опорне дієслово *learn* у семантику з'ясувальних висловлень значення *зрозуміти*, напр.: *He also learned that he did not have to abandon completely his advertising skills. The child has learned that tantrums effectively help him or her to get his or her own way.*

Дослідження семантики дієслова *teach* показує, що в межах з'ясувального висловлення реалізується його значення *to make somebody feel or think in a different way* (викликати у когось інше відчуття чи схилити до іншої думки). При аналізі його дефініції визначаємо, що семну структуру аналізованого дієслова утворюють такі семантичні складові: *MAKING* (ПРИМУШУВАННЯ, СПОНУКАННЯ), *FEELING* (ВІДЧУТТЯ), *THINKING* (ДУМАННЯ, ВВАЖАННЯ) та *DIFFERENCE* (ІНШІСТЬ, ІНАКШІСТЬ). Вони втілюються у значенні з'ясовуваного опорного дієслова *teach* і сприяють введенню семантики *навчання, повчання* в з'ясувальні висловлення, напр.: *He teaches that essential oils can also be used to balance the subtle energy forces in the body similar to acupuncture. Christianity also teaches that man is a special creation, related but distinct from the animals, made in God's image and likeness.*

У табл. 1 подано результати компонентного аналізу лексичного наповнення опорних дієслів головної частини з'ясувальних висловлень, які формують групу „*Knowing and learning*”. По горизонталі розташовані аналізовані дієслова, а по вертикалі – семи. На перетині дієслів і сем ставимо , якщо сема присутня і – , якщо сема відсутня в значенні дієслова.

У результаті аналізу 35 806 висловлень підраховано, що виділені з'ясувальні висловлення вживаються в них 6 173 рази, встановлено кількісне співвідношення, відповідно до якого з'ясувальні висловлення з опорними дієсловами *know* (2687 – 43,53%), *see* (1256 – 20,35%), *realise (-ize)* (722 – 11,69%) та *recognize (-ise)* (626 – 10,14%) більш частотні порівняно з висловленнями з'ясувального типу з опорними дієсловами *understand* (477 – 7,73%), *learn* (204 – 3,3%), *appreciate* (143 – 2,32%) і *teach* (58 – 0,94%) (рис. 1).

Висновки. Дослідження з'ясувального висловлення в англійській мові засвідчило, що в його семантичній структурі домінуючим компонентом є з'ясовуване опорне дієслово головної частини цього висловлення, оскільки: 1) його семна структура надає інформацію про семантичну скерованість розгорнутої частини з'ясувального висловлення; 2) в його лексичному значенні закладена здатність відкривати позицію, яку повинно заповнювати підрядне з'ясувальне висловлення відповідної семантичної природи; 3) його семантика є визначальною при визначенні семантичних типів з'ясувальних висловлень.

Таблиця 1 – Семи опорних дієслів з'ясувальних висловлень

Дієслово Сема	know	recognize (-ise)	understand	realize (-ise)	appreciate	see	learn	teach
ADMISSION	-	⊕	-	-	-	-	-	-
ASKING	-	-	-	-	-	⊕	-	-
ATTITUDE	-	-	-	-	-	-	⊕	-
AWARENESS	⊕	⊕	-	⊕	⊕	⊕	⊕	-
BEHAVIOR	-	-	⊕	-	-	-	⊕	-
BELIEF	-	-	⊕	-	-	-	-	-
CERTAINTY	⊕	-	-	-	-	-	-	-
CHANGING	-	-	-	-	-	-	⊕	-
CHARACTER	-	-	⊕	-	-	-	-	-
DIFFERENCE	-	-	-	-	-	-	⊕	⊕
DOING	-	-	-	-	-	⊕	-	-
EXISTENCE	-	⊕	-	-	-	-	-	-
EXPERIENCE	⊕	-	-	-	-	-	-	-
EYE	-	-	-	-	-	⊕	-	-
FACT	-	-	-	⊕	⊕	-	-	-
FEELING	⊕	-	⊕	-	-	-	-	⊕
FINDING OUT	-	-	-	-	-	⊕	-	-
GRADUALITY	-	-	-	-	-	-	⊕	-
HAPPENING	-	-	⊕	-	-	-	-	-
HAVING	⊕	-	-	-	-	-	-	-
HEARING (ABOUT)	-	-	-	-	-	-	⊕	-
IMPORTANCE	-	-	⊕	-	-	-	-	-
INFORMATION	⊕	-	-	-	-	-	-	-
KNOWING	-	-	⊕	-	-	-	-	-
LEARNING	⊕	-	-	-	-	-	-	-
LOOKING	-	-	-	-	-	⊕	-	-
MAKING	-	-	-	-	-	⊕	-	⊕
MIND	⊕	-	-	-	-	-	-	-
PARTICULARITY	-	-	-	⊕	⊕	-	-	-
REALIZATION	⊕	-	⊕	-	-	-	-	-
RESULT	⊕	-	-	-	-	-	-	-
SITUATION	-	-	-	⊕	⊕	-	-	-
SURENESS	-	-	-	-	-	⊕	-	-
TALK	⊕	-	⊕	-	-	-	-	-
THOUGHT	-	-	⊕	-	-	-	-	⊕
TRUTH	-	⊕	⊕	-	-	-	-	-
UNDERSTANDING	⊕	-	-	⊕	⊕	⊕	-	-
WAITING	-	-	-	-	-	⊕	-	-
WORKING	-	-	⊕	-	-	-	-	-

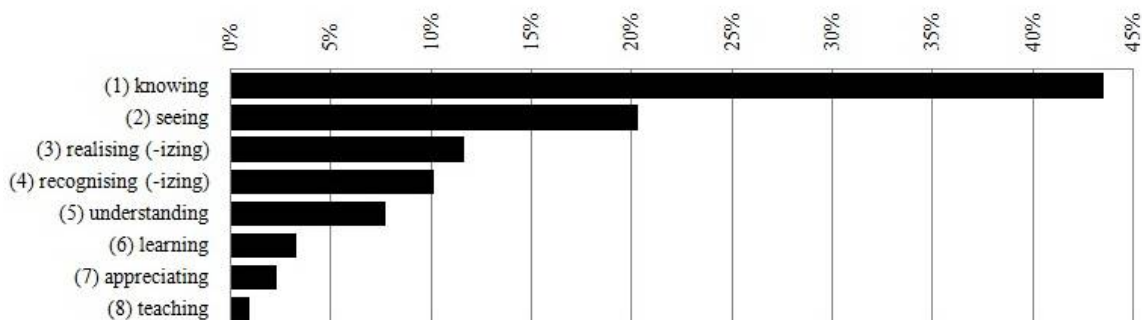

Рис. 1. Діаграма співвідношення з'ясувальних висловлень з опорними дієсловами інтелектуальної діяльності

Перспективи подальшого дослідження. Оскільки запропонований підхід до розгляду з'ясувального висловлення відповідає сучасному етапу розвитку наукової думки, перспективним вважаємо його застосування для дослідження цього об'єкта на матеріалі різних мов.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Москва: Сов. энцикл., 1966. – 608 с.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики: монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів: ПАІС, 2010. – 336 с.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – Київ: Наукова думка, 1982. – 219 с.
4. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – Київ: Пульсари, 2004. – 398 с.
5. Гладров В. Функциональный анализ сложноподчиненного предложения / В. Гладров // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста. – Москва: Эдиторгал УРСС, 2002. – С. 254–267.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
7. British National Corpus - XML Edition: XAIRA version 1.23 [Electronic resource]. – Published by OUCS on behalf of the BNC Consortium. – (14 GB). – Oxford, 2007. – 2 DVD. – Requirements: Windows 2000/XP/Vista: DVD-ROM.
8. Hornby A. Oxford advanced learner's dictionary of current English / A. Hornby. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 1600 p.
9. Porzig W. Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen / W. Porzig // Beiträge zur Geschichte der Deutschen Sprache und Literatur. – Н., 1934. – Bd.58. – S.70–97.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Марія Стасів – аспірант кафедри прикладної лінгвістики Національного університету „Львівська політехніка”.
Наукові інтереси: лексична семантика, комунікативна лінгвістика, лінгвістична прагматика.

УДК 811.111[36+42]

ПИТАННЯ-ПЕРЕПИТИ В ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

Наталія СТРЕЛЬЧЕНКО (Київ, Україна)

У статті розглядаються підходи до визначення питань-перепитів відповідно до їх формальних, семантичних та функціональних особливостей. Звертається увага на співвідношення питань-перепитів з питаннями-повторами, метамовним запереченням та питаннями, що не є перепитами.

Ключові слова: питання-перепит, питання-повтор, метамовне питання, комунікативний збій, когнітивний дисонанс.

The article focuses on the approaches to defining echo questions on the basis of their formal, semantic and functional peculiarities. It also addresses the relationship between echo questions, metalinguistic negation and non-echo questions.

Key words: echo question, repeat question, metalinguistic question, communicative failure, cognitive dissonance.

У лінгвістичній літературі явище перепитування має різні назви: перепит [1; 7; 8], питання-повтор [2: 323], echo [18: 376–377], echo question [9; 11; 13; 15; 16; 20; 22; 25; 28; 30], repeat question [16: 76], metalinguistic question [17: 381]. П. Коллінз вживає терміни *echo* і *echo question* взаємозамінно [14: 186]. При перекладі терміну *echo question* Г.С. Щур пропонує російський еквівалент *переспрос* [8: 388], що відповідає українському *перепит* [4: 765]. Я.Г. Тестелець перекладає *echo question* як *перепит* [5: 524] і *ехо-питання* [5: 576].

Актуальність цієї роботи зумовлена необхідністю уточнення статусу питань-перепитів у системі англійської мови, а також критеріїв їх виділення та визначальних характеристик.